humanist

28-3
Tweewekelijkse uitgave van het
Humanistisch Verbond
15 februari 1973

Mr. M. G. Rood

NAAR EEN NIEUWE BEGINSELVERKLARING

Op het aanstaande congres van het Verbond (12 en 13 mei 1973) in Arnhem komt een nieuw ontwerp voor onze beginselverklaring aan de orde. Ik herinner aan de gang van zaken; het congres 1969 nam een voorstel aan de beginselverklaring opnieuw, korter en in meer eigentijdse taal te formuleren. Conform dat voorstel werd door het hoofdbestuur een commissie ingesteld waarvan ook niet-humanisten deel uitmaakten.

Het ontwerp van de commissie vond niet voldoende instemming in het hoofdbestuur. Uit verschillende gemeenschappen kwamen kritische geluiden, soms zelfs tegenconcepten. Op voorstel van het hoofdbestuur werd besloten op het congres 1971 niet te streven naar vaststelling van een nieuwe beginselverklaring, doch de verschillende ontwerpen te beschouwen als bijdragen tot de discussie. Na dat congres belastte het hoofdbestuur zich met de taak voor dit komende congres een nieuw concept te maken. Er werd van afgezien een commissie voor dit doel in te stellen; er werd evenzeer van afgezien niet-humanisten bij het maken van een concept te betrekken. Hoezeer het hoofdbestuur van mening bleef dat discussie ook met anders denkenden, kan helpen bij het denken over onze beginselverklaring, het ging ervan uit dat het formuleren van beginselen en doelstellingen toch typisch een taak was voor het hoofdbestuur zelf. Het nu ter tafel liggende concept op 31 oktober 1972 aan alle afdelingen al toegezonden om een royale gedachtenvorming mogelijk te maken, is het produkt van denkwerk in het hoofdbestuur.

Wat is een beginselverklaring niet? Het is geen dogma of humanistische „belijdenis" die iedere humanist moet onderschrijven. Het verkondigt geen waarheid zoals kerken in dogma's waarheden verkondigen, die door alle leden moeten worden aanvaard. Wat is een beginselverklaring wel?

Het is een identiteitsverklaring opdat men wete wat het humanisme, waarvan het Humanistisch Verbond de organisatorische vormgeving is, wezenlijk inhoudt. In een tijd, waarin bezinning op uitgangspunten en doelstellingen aan de orde van de dag is, zou het Verbond zijn taak verzaken wanneer het die eigen identiteit niet in de artt. 2 en 3 van onze statuten zou omschrijven. Sommigen hebben er zelf behoefte aan. Voor anderen zou het niet nodig zijn, zij weten in de praktijk wel wat humanisme voor hen betekent, zeggen zij. Hun behoefte ontstaat wanneer zij met anders denkenden of soms met adspirant-leden over hun humanisme spreken. Een heldere neerslag van essentiële kenmerken daarvan blijkt dan telkens weer zeer welkom.

Wat biedt nu het nieuwe concept?

De opzet lijkt op de bestaande beginselverklaring en doelstelling. De bestaande verklaring (artikel 2 statuten) kent een inleiding en somt dan vijf grondslagen op, die erkend worden. De doelstelling (artikel 3) kent drie componenten. Het concept kent ook een inleiding, „erkent" geen grondslagen doch noemt kenmerken en wel drie in plaats van vijf. De doelomschrijving van het concept is teruggebracht tot twee componenten in plaats van drie. Door deze bekortingen is het ontwerp korter dan de bestaande tekst, waarmee in ieder geval getracht wordt aan de wens naar kortheid en duidelijkheid tegemoet te komen.

Wat biedt het concept inhoudelijk?

Het stelt dat wij *uitsluitend* met onze menselijke vermogens proberen leven en wereld te begrijpen en dat wij voor de mens een vermogen tot *onderscheidend oordelen* aanwezig achten. Het stelt vervolgens dat voor dat oordeel de mens uitsluitend *zich zelf* verantwoordelijk kan stellen. Die drie uitgangspunten vormen één samenhangend geheel. Een levensovertuiging die zich duidelijk onderscheidt van overtuigingen die de mens een andere plaats toekennen, hem met andere vermogens uitgerust achten, of hem een stuk verantwoordelijkheid aan iemand of iets anders laten overdragen. Die twee inleidende zinnen vormen in wezen onze identiteitsverklaring; daarvoor stààt het humanisme. Vervolgens signaleert het concept, in aansluiting op de discussies op het buitengewoon congres van februari 1972, drie kenmerken waardoor dat zelfde humanisme zich doet kennen en wel

a: de verantwoording voor daden naar normen van redelijkheid en zedelijkheid (niet alleen redelijk verantwoorden is van belang, nu zeer afkeurenswaardig = onzedelijk gedrag heel wel redelijk verantwoord kan worden). Een stuk verdieping van onze eigen overtuiging door ons gedrag voortdurend daaraan te toetsen;

b: de hulp aan — en zorg voor individuele mensen op weg naar hun eigen ontplooiing als mens. Een stuk praktisch werk dat wij van onze overtuiging uit aanreiken aan hen die daaraan behoefte blijken te hebben;

c: de beïnvloeding van de samenleving als geheel in een richting, waarin een aantal door ons ethisch hooggeachte waarden als vrijheid en eerbied voor menselijke waardigheid voorop staan. Dat laatste, op de samenleving als geheel, gerichte kenmerk wordt nader vertaald in een nieuw onderdeel van de doelomschrijving (doe onder 2). Daar wordt de verandering die humanisten in het patroon van de samenleving voorstaan, nog eens geformuleerd in relatie tot ons zelf, onze medemensen, de samenleving en de natuur.

De natuur werd bewust niet in het beginsel (bij voorbeeld onder 3) opgenomen. Wij realiseerden ons zeer wel dat eerbied voor wat leeft ethisch hoog door ons wordt gewaardeerd en bovendien steeds nodiger wordt willen wij het ecostatisch evenwicht enigszins handhaven.

in dit nummer:

Naar een nieuwe beginselverklaring.
pagina 1

Klachten over het Centraal Bureau
pagina 2

Hoofdbestuur en Verbondsraad
pagina 3

Humanisten van over de grens
pagina 4

Vietnam
pagina 5

Ingezonden brieven
pagina 6

Humanisme en christendom
pagina 7

Afdelingsnieuws
pagina 8

Maar wij meenden toch dat er een wezenlijk verschil in eerbied voor menselijk leven enerzijds en dierlijk of plantaardig leven anderzijds bestaat. Menselijk leven zonder aantasting van plantaardig of dierlijk leven lijkt onmogelijk. In die „onmogelijkheidssituatie" kiezen wij voor menselijk leven. Daarom komt ons de eerbied voor wat leeft, die ons ervan weerhouden moet meer dan strikt nodig de ecosfeer aan te tasten, van een andere orde voor dan eerbied voor de mens. Getracht is een *algemeen* toelichtende bijdrage op het concept voor een nieuwe beginselverklaring te schrijven. Op *specifieke* onderdelen ervan zullen anderen nader ingaan.

Max Rood

Huidige verklaring

BEGINSEL

De humanistische levensovertuiging wordt gekenmerkt door het pogen om leven en wereld te verstaan met een beroep op menselijke vermogens en zonder uit te gaan van bijzondere openbaring.

Bij alle schakering die binnen deze overtuiging mogelijk is, worden daarbij de volgende grondslagen erkend:

1. **Het humanisme acht een waardebesef dat niet naar willekeur kan worden gewijzigd, wezenlijk voor de mens.**
2. **Het humanisme eist de voortdurende bereidheid zich in denken en doen redelijk te verantwoorden.**
3. **Het humanisme eerbiedigt de mens als enkeling en als lid van de samenleving in zijn menselijke waarde.**
4. **Het humanisme erkent, dat de mens deel heeft aan natuurlijke, maatschappelijke en kosmische verbanden.**
5. **Het humanisme stelt vrijheid èn gerechtigheid als eis voor het persoonlijk en maatschappelijk leven. Het humanisme vraagt om beleving en verwezenlijking van zijn beginselen in de praktijk van het leven.**

DOEL

1. **Het Humanistisch Verbond wil allen verenigen die het bovenomschreven humanisme aanvaarden.**
2. **Het betoogt de verdieping, verbreiding en verdediging van de humanistische levensovertuiging.**
3. **Het streeft er naar een geestelijk centrum te vormen voor hen die niet godsdienstig zijn.**

Voorgestelde verklaring

BEGINSEL

Het humanisme is de levensovertuiging die probeert leven en wereld te begrijpen uitsluitend met menselijke vermogens. Het acht wezenlijk voor de mens zijn vermogen tot onderscheidend oordelen, waarvoor niets of niemand buiten hem verantwoordelijk kan worden gesteld.

Het humanisme wordt gekenmerkt door:

1. **de voortdurende bereidheid zich in denken en doen naar de normen der redelijkheid en zedelijkheid te verantwoorden;**
2. **de helpende zorg voor de medemens om hem in staat te stellen zich te ontplooien tot een volwaardig bestaan;**
3. **het streven naar een samenleving waarin vrijheid, verdraagzaamheid, eerbied voor de menselijke waardigheid en medemenselijkheid voorop staan.**

DOEL

Het Humanistisch Verbond stelt zich ten doel:

1. **allen te verenigen die met het beginsel instemmen om een centrum te zijn voor verdieping, verbreiding en verdediging van de humanistische levensovertuiging;**
2. **aktiviteiten te ontwikkelen of deel te nemen aan aktiviteiten van anderen om bij te dragen aan het ontstaan van een samenleving van mensen, die zich hun verantwoordelijkheid voor zich zelf, hun medemens, de natuur en die samenleving bewust zijn.**

Landelijke H.V.O.-dag op 10 maart

De landelijke werkgroep voor het humanistisch vormingsonderwijs organiseert op 10 maart a.s. de zo langzamerhand gebruikelijk geworden jaarlijkse landelijke konferentie over het H.V.O. Op die dag zal worden gesproken over hetgeen er in het afgelopen jaar op dit terrein allemaal is gebeurd — en dat is heel wat —, over de ervaringen van de werkende vormingsleidsters en -leiders, over de aktiviteiten, die nodig zijn om op een bepaalde school H.V.O. tot stand te brengen, over de problemen rond het H.V.O. en tenslotte over onze plannen voor het komende jaar.

De konferentie wordt in Utrecht gehouden, aanvang 10.30 uur. Uitnodigingen aan de besturen van de afdelingen en ons bekende belangstellenden zijn inmiddels verzonden. Aangezien er altijd ons onbekende belangstellenden blijken te zijn kunt u zich ook opgeven naar aanleiding van dit bericht. Deelname is echter alleen mogelijk na voorafgaande opgave. De deelnemers ontvangen van te voren nog enige papieren ter lezing.

Met het humanistisch vormingsonderwijs wil het Humanistisch Verbond een bijdrage leveren aan de geestelijke vorming van de schooljeugd. Dat is een zaak, die zeker de moeite waard is om er eens een hele dag met elkaar over te praten.

Jan de Leede

Klachten over het Centraal Bureau

Voor het verwerken van de kontributie-inning èn het registreren van mutaties (inschrijven en afvoeren van leden, adreswijzigingen e.d.) is men vorig jaar op de computer overgeschakeld. Deskundigen hadden dat geadviseerd.

Dat was een waagstuk.

Allereerst vanwege de omvang van het bestand: te groot voor een servet, te klein voor een tafellaken. Ten tweede omdat men voor de overschakeling totaal onvoldoende personeel had.

Ten derde omdat de problemen èn de konsekwenties van de overschakeling sterk onderschat zijn (ja, ook door de deskundigen). Het gevolg was bij het Centraal Bureau overbelasting en fouten, en bij de leden en afdelingen: ergernis. (Ja, U zult het niet geloven maar er zijn leden geweest voor wie hun humanistische levensovertuiging niet zwaarder woog dan een fout-tot-twee-maal-toe van onze administratie en toen bedankten als lid).

Dan wordt er geklaagd over de langzame verwerking. Maar om geld te sparen laten wij de adresstrookjes voor „Humanist" in 2-voud afdrukken. Dat betekent dat als u een verhuizing net nà 't afdraaien aan ons doorgeeft, het zes weken duurt voordat „Humanist" op het nieuwe adres arriveert. Het bovenstaande geldt ook voor andere mutaties zoals nieuwe leden, betaling van kontributie enz. Als U bijvoorbeeld half december reeds Uw kontributie-1973 betaalde kreeg U toch in de eerste week van januari een acceptgirokaart in de bus.

Dit alles vermeldt Uw direkteur niet als verontschuldiging, maar om bij U begrip te kweken voor onze uiterst bescheiden mogelijkheden, zeker in een periode waarin hij — temidden van een financieel zorgwekkende toestand — nog volop bezig is de zaken in een ordentelijk administratief-organisatorisch spoor te krijgen. Dat laatste is hard nodig. Amateurisme op dit gebied is reeds lang onaanvaardbaar door de minimum eisen die aan een redelijk (ik schrijf niet perfekt) functionerende organisatie door leden, hulpontvangers, overheid e.d. kan en mag worden gesteld. Gelukkig begint men dit allerwegen binnen het Verbond in te zien.

Op het Centraal Bureau doet men echt zijn best om zo'n organisatie te worden.

Direkteur

Hoofdbestuur en Verbondsraad

Dr. A. J. Wichers, Alg.-sekretaris

Op de hoofdbestuursvergadering van 2 februari waren er ditmaal geen gasten. Dat komt niet zo vaak meer voor.

Natuurlijk waren er nog al wat zaken in verband met het komend congres. Ten eerste moest er nog een vijftal congresvoorstellen uit de afdelingen van pre-adviezen en conclusies worden voorzien. Dit is gebeurd, zodat ook die voorstellen aan de afdelingen kunnen worden rondgestuurd.

Het is een hele uitzoekerij trouwens, zo'n congres. Aan de hand van huishoudelijk reglement en statuten is uitgerekend dat de beschrijvingsbrief voor het congres (d.i. alle documentatie) op 14 april bij de afdelingen moet zijn. Maar statutenwijzigingen — die zijn er enkele — moeten op 31 maart bekend gemaakt zijn. De voorstellen uit de afdelingen moesten al op 6 januari binnen zijn bij het hoofdbestuur en voor 3 februari zijn rondgezonden aan de afdelingen. Vóór 3 februari moesten ook de kandidaatstellingen door het hoofdbestuur voor dit bestuur zelf en voor de Verbondsraad bekend zijn. Dan hebben de afdelingen en het hoofdbestuur tot 17 maart gelegenheid om met amendementen op de voorstellen en met tegenkandidaten te komen. Uiteraard zijn de besturen van de afdelingen van dit alles op de hoogte gebracht.

HB

In de discussie over de beginselverklaring valt het telkens weer op dat er nog al wat mensen geneigd zijn eerder een actieprogramma te willen dan een korte formulering van principes die deel uitmaakt van de statuten. Met name dat deel uitmaken van de statuten wil nog al eens aan de aandacht ontsnappen. Spigt heeft nu een ontwerp-manifest gemaakt, dat het hoofdbestuur los van de beginselverklaring wil publiceren. Een aantal van ons heeft enig huiswerk aan dit voorstel overgehouden, maar als dat ingeleverd is komt er misschien wel iets aardigs uit de bus . . . ofschoon . . . : er blijven altijd mensen die het liever meer zus of meer zo hadden gezien, of menen dat het zus of zo gemóeten had.

Ook de abortus stond weer op de agenda. Knap maakt iets waarmee we voorbereid zijn, mocht de kabinetsformatie op dit gebied weer een stap terug met zich mee gaan brengen. Dit onderwerp is ook actueel in België. Ons zusterverbond aldaar heeft het opgenomen voor Dr Peers die als arts wegens abortus in hechtenis is genomen. Wij helpen gaarne in Nederland bekendheid te geven aan dit Belgische geval.

En natuurlijk ging het, met het proces te Leeuwarden aanstaande, over euthanasie. De Humanistische Stichting voor de Geestelijke Volksgezondheid heeft een brief van medeleven gestuurd aan Mevrouw Postma. Het hoofdbestuur gaat een conferentie over euthanasie beleggen.

Na nog even over de Verbondsraadsvergadering van de volgende dag gesproken te hebben ging de vergadering uiteen.

Die Verbondsraadvergadering zelf (zaterdag 3 februari) vond ik veel beter dan een aantal eerdere vergaderingen van de Raad. We hadden, dacht ik, als ik het zo mag zeggen, de goede toon weer te pakken.

Zeer zeker heeft de Verbondsraad enkele meer dan adviserende bevoegdheden (goedkeuring begroting tussen de congressen in), maar het voornaamste bij die raad is wellicht toch dat het hoofdbestuur in deze raad uitvoerig overzicht geeft van wat er in de afgelopen periode aan de orde is geweest. De leden van de raad kunnen dan — daarover en daar buiten om — vragen stellen. Hierdoor is het hoofdbestuur verplicht zich goed rekenschap te geven van zijn doen en laten, terwijl het tevens verneemt hoe een college van vooraanstaande leden over die zaken denkt. In deze betekenis zijn aan de orde geweest: ledenwerfactie (opbrengst 1250 nieuwe leden); een nieuwe werkwijze in het hoofdbestuur (zie Humanist van 15 januari j.l.); enkele commissies van hoofdbestuursleden en anderen (zedelijkheidswetgeving, privacy, overlevingsproblematiek); de Humanistische Stichting voor Geestelijke Volksgezondheid na de overname van een deel van het werk door een Nationaal Centrum; relatie met Humanitas; onze wetenschappelijke Stichting Socrates; onze publieke verklaringen; allerlei andere zaken en ook nog een personeelszaak.

Over al deze zaken werd dus gesproken op een wijze waarbij het als vanzelfsprekend gold dat zo'n hoofdbestuur waarschijnlijk ook niet anders doet dan zijn best. Bijvoorbeeld bij die personeelszaak. Hier wilde de raad alleen weten of de zorgvuldigheid betracht gaat worden, zonder moeite te doen op de stoel van de betrokken besturen te gaan zitten. Want inderdaad, tenslotte moet een bestuur zijn mandaat uit kunnen oefenen, ook ten aanzien van personeel dat men richtlijnen moet kunnen geven en ook moet kunnen ontslaan als er niet volgens die richtlijnen gewerkt wordt. Het Verbond is trouwens langzamerhand ook te arm om nog met krakeel mensen in dienst te houden die niet in zijn belang werken.

Aan het begin van de vergadering werd een nieuwe vergaderingsorde afgesproken. Normalerwijs spreken nu alleen de leden van de raad, en bezoekers slechts als dit, telkens per onderwerp, wordt aangenomen. Deze orde werd meteen ingevoerd en door de voorzitter zo gehanteerd dat er geen oponthoud ontstond (want de verbondsraadvergaderingen plegen door nog al wat belangstellenden bezocht te worden, die dikwijls ook het woord voeren). Vroeger sprak iedere aanwezige dus, en dit zal mede hebben bijgedragen aan het weinig bevredigende karakter van sommige vergaderingen. Het personeelspunt was het eerste waarover de Raad alleen zelf wilde spreken.

Eèn goede Verbondsraadvergadering betekent evenwel nog niet dat alle eigentijdse vormen van medebestuur door wie er zich maar voor opwerpt verdwenen zijn. Utrecht rekent het zich nog steeds tot plicht de afdelingen te waarschuwen voor wat het hoofdbestuur in het schild voert. Het land boft dus geweldig dat het bestuur van de afdeling Utrecht, zij het mogelijk niet geheel ten voordele van de afdeling zelf, nog steeds aanhanger is van de alternatieve folklore.

En laten we wel wezen: er was nóg een club die alvast maar alarm is gaan slaan. Dat is de club van de raadslieden in de strijdkrachten die ook al aan de afdelingen geschreven heeft over die personeelsaffaire. Ook Lips zelf, de hoofdraadsman, schijnt blijkens allerlei tekenen nog op oorlogpad te zijn alvorens in november af te treden.

4 februari 1973

HUMANISTEN VAN OVER DE GRENS

Kent u de Internationale Humanistische en Ethische Unie? Ja? Dan hoeft u alleen het slot van dit verhaal maar te lezen. Voor wie de IHEU niet zo goed kent, volgt hier in het kort iets over het werk en karakter van deze internationale vereniging van humanisten.

Humanisme is niet een uitsluitend nederlandse aangelegenheid. Hoewel Nederland bij het georganiseerde humanisme wel een leidende rol speelt, bestaan in tal van andere landen vergelijkbare organisaties. Het karakter van deze bij de IHEU aangesloten verenigingen loopt nogal uiteen.

De duitse zusterorganisatie „Bund Freireligiöser Gemeinden Deutschlands" baseert zijn werk wel degelijk op religie, als een erkenning en een houding ten opzichte van de basiskrachten van het leven. Overigens wordt er wel aan toegevoegd dat men alleen die ideeën verkondigt welke volledig in overeenstemming zijn met de wetenschap en met het natuurlijk gevoel van de mens.

Nu zeggen dergelijke uitspraken betrekkelijk weinig over het karakter van een vereniging, en een nadere kennismaking met de BFGD leert dat dit in de 250 afdelingen wel wat uiteenloopt. Sommige afdelingen houden zich met maatschappelijk werk bezig, maar in 't algemeen krijgt men de indruk dat er nogal wat festiviteiten met een vrij ceremonieel karakter worden georganiseerd. Daarbij moet u dan denken aan geboorte, huwelijk en overlijden, om de biologische volgorde aan te houden.

De „American Ethical Union" doet misschien nog wel het meest denken aan de BFGD. Deze Union is een overkoepeling van „Ethical societies" die tegen het eind van de 19e eeuw aan de amerikaanse oostkust werden opgericht, min of meer als tegenhanger van de kerken, al is het alleen al de geur die hangt in hun immense gebouw aan de 64ste straat in New York.

De IHEU heeft nog een lid-organisatie in de VS, de „American Humanist Association". Hier zal een HV-er zich onmiddellijk thuisvoelen: zondagochtendbijeenkomsten, studiecommissies over onderwerpen waar een typisch humanistische inbreng van belang is, en geldgebrek.

Maar nu eerst de europese IHEU-leden. In het duitse taalgebied bestaan naast de BFGD nog twee kleine organisaties, de „Freigeistige Aktion" en het oostenrijkse „Gesellschaft für Ethische Kultur".

Een opmerkelijk lid is de „Ligue Française de l'Enseignement", die uit 1866 stamt. Deze organisatie met ongeveer drie miljoen leden is ter bereiking van zijn idealen een andere kant uitgegaan. Men legde sterk de nadruk op onderwijs en toen dat gemeengoed geworden was, propageerde men sport, muziek en theater als essentiële zaken in de opvoeding van ieder mens. Nog steeds liggen de aktiviteiten voornamelijk in de culturele en algemeen maatschappelijke sektor.

Het „Institut de l'Homme" is ook een franse lid-organisatie, maar daarmee houdt de overeenkomst op. Het is een kleine groep mensen die zich toelegt op de studie van de intermenselijke relaties.

Verder naar het zuiden vinden we „Centro Coscienza" in Italië. Uit hun geschriften heb ik nooit begrepen waar deze groep zich nu precies mee bezig houdt, en na een week hun gast te zijn geweest, heb ik nog steeds slechts een vaag vermoeden. Een ding is zeker: het individu en zijn verantwoordelijkheden staan in hun beschouwingen centraal. En verder geeft men cursussen die variëren van filosofie tot bloemschikken.

Een interessant lid in het zuiden is de „Humanist and Ethical Section of the Yugoslav Association of Philosophy", de eerste officiële IHEU-band met Oost-Europa. Door deze groep werden en worden de dialogen met de marxistische humanisten mogelijk gemaakt; in 1973 hoopt het IHEU- bestuur hun gast te zijn voor de jaarlijkse vergadering, waarbij tevens de dialoog voortgezet zal worden.

Laten we België niet vergeten; de grappen over dit land zijn toch al zo'n rage. Het belgische Humanistisch Verbond is niettemin zeer serieus. Misschien wat strijdbaarder dan in Nederland, en dat lijkt mij het logische gevolg van de overheersende katholieke invloed bij onze zuiderburen.

„The British Humanist Association" is in vergelijking met ons HV politiek aktiever. Maandelijks publiceren zij een lobby-bulletin, waarbij de leden worden opgeroepen om hun „member of parliament" te schrijven over de in het bulletin genoemde aktuele onderwerpen.

Een tweede lid in Engeland is de „Rationalist Press Association", die niet alleen uitgever is van de befaamde „The New Humanist" — in elke Engelse kiosk verkrijgbaar —, maar die tevens jaarlijks een conferentie organiseert. Ook Ierland heeft een „Humanist Association".

Het voornaamste lid in Scandinavië is het „Human-Etisk Forbund i Norge", in Oslo. Evenals bij de „Humanist Association of Finland" zijn de aktiviteiten sterk geënt op de funktie van de kerk, wat niet hoeft te verbazen als men zich de sterke band tussen kerk en staat herinnert die in het hoge noorden bestaat. Politieke, cuturele en algemeen maatschappelijke vraagstukken komen aan de orde.

In Nederland maakt behalve het HV ook Humanitas deel uit van de IHEU. Op andere continenten heeft de IHEU leden of geassocieerde leden in India (drie), Australië, Nieuw-Zeeland, Korea, Canada, Argentinië, Pakistan, Nigeria en zelfs een kontaktgroep in Japan.

U merkt het, de IHEU bestaat uit meer dan alleen het Humanistisch Verbond, zoals ik laatst in een afdeling hoorde suggereren.

Wat doen al die verenigingen nu met elkaar in de IHEU? In het algemeen kan men zeggen dat de IHEU in internationaal verband doet wat de aangesloten verenigingen op nationaal nivo doen; het accent ligt op het recht van elk individu op een maximale levensvervulling in samenhang met anderen.

Men heeft kontakt met „Rome" via het Secretariaat der Ongelovigen (dat nog wel) en de diverse uitspraken en publikaties van deze kant waren herhaaldelijk aanleiding voor vrij felle reakties van de IHEU, zoals u nu en dan misschien wel uit de krant hebt begrepen. Verder krijgt en honoreert de IHEU nogal eens verzoeken om steun uit minder ontwikkelde gebieden, is er een ontwikkelingsprojekt in India, en worden er internationale dialogen georganiseerd in het filosofische vlak.

Zeker niet onbelangrijk zijn de zetels met „consultative status" die de

Paul Postma (25) werd het afgelopen jaar als jongste lid benoemd in het hoofdbestuur. Daarvoor was hij vier jaar jongerensecretaris van de International Humanist Ethical Union; hij maakt nu deel uit van de staf van de IHEU.

Geen wonder dus dat Postma zich ook binnen het HB met „internationaal" bezighoudt; tevens zit hij in de beheerscommissie voor „Socrates" en doet hij mee in de werkgroep „produktie- en consumptiebeperking".

Hij studeerde vorig jaar af aan de Universiteit van Amsterdam, waar hij tot voor kort een baan had. Recentelijk heeft hij een funktie aanvaard in het bedrijfsleven.

humanist

Verantwoordelijk voor de inhoud:
Hoofdbestuur H.V.

Eindredakteur:
Direkteur H.V.

Lay-out:
Lumax Utrecht

Druk:
Lumax Utrecht

Redaktie-adres:
Humanistisch Verbond
Oudegracht 152
Utrecht
Tel.: 030-318145

IHEU heeft bij de Verenigde Naties in New York en bij Unesco in Parijs. De jongerensektie heeft geregelde kontakten met het VN-kantoor in Genève. Op deze manier doet de IHEU aktief mee in het werk van de zgn. „non-governmental organizations" — d.w.z. de VN-leden die niet een land zijn maar een vereniging — en hoewel men de invloed van deze organisaties niet moet overdrijven, is het toch bepaald van belang dat ook humanisten in dit grote internationale gezelschap mee kunnen doen. Verder publiceert de IHEU vier maal per jaar het tijdschrift „International Humanism".

De laatste IHEU-aktiviteit die ik noemen wil, is voor leden van de nationale organisaties als het HV misschien wel de belangrijkste: de congressen. Deze worden gewoonlijk om de vier jaar gehouden. Het eerste congres vond plaats in 1952 in Amsterdam, daarna in Londen, Oslo, Parijs, Hannover, in 1970 in Boston en in 1974 zal het weer in Amsterdam zijn.

Het onderwerp voor 1974 is „Humanist Revolution". Zo'n congres is niet alleen interessant door het optreden van vooraanstaande sprekers — bv. Mansholt, Chomsky, Kolakowski — en door het deelnemen aan discussiegroepen, maar vooral ook door de vele kontakten die men legt in dit zeer internationale gezelschap, Al met al is zo'n congres echt een hele belevenis en het is dan ook te hopen dat veel HV-leden aan het komende congres in Amsterdam zullen deelnemen.

Tot zover deze kennismaking met de IHEU. Dit verhaal heeft echter nog een andere reden dan alleen vrijblijvende informatie. Wat u misschien niet weet, is dat het voortbestaan van deze internationale humanistische organisatie in een vrij kritiek stadium is gekomen. De oorzaak is louter van financiële aard, want enthousiasme is er genoeg. Hoewel de opgesomde lid-organisaties jaarlijks vrij behoorlijke bedragen aan de IHEU betalen, lijken ook voor de IHEU de alom stijgende kosten funest te zullen worden. Om u gerust te stellen: dat komt niet van allerlei dure snoepreisjes; als er moet worden gereisd, wordt dat gewoonlijk uit eigen zak betaald. Maar het runnen van een internationale vereniging is door het vele vertaalwerk, hoge portokosten e.d. naar zijn aard een vrij kostbare aangelegenheid, zelfs wanneer de twee beroepskrachten die de IHEU in dienst heeft genoegen nemen met een uitgesproken zuinig salaris. Het enthousiasme compenseert veel, en bovendien wordt nogal wat werk gedaan door niet betaalde vrijwilligers. Om de situatie te redden, is besloten een individueel lidmaatschap in te stellen. Ook personen kunnen lid worden van de IHEU om zo dit werk te steunen. Zij ontvangen als tegenprestatie „International Humanism". De hoogte van de contributie mag u zelf vaststellen, met een minimum van *f* 25,—. Er bestaat ook een lidmaatschap voor het leven, dat met name op Amerikanen nogal wat aantrekkingskracht blijkt te hebben, maar dat we ook u niet willen onthouden. Hier bedraagt het minimum *f* 500,—; dit wordt in een fonds gestort en alleen de rente wordt gebruikt, zodat de IHEU tot in de eeuwigheid plezier van uw gift zal hebben.

Als u ook iets voelt voor internationaal humanisme, belt u dan eens met Ernst of Marjan van het IHEU-kantoor, of beter nog: wordt meteen lid!

Het adres is:
INTERNATIONAL HUMANIST AND ETHICAL UNION
P.O. BOX 114 - UTRECHT, Telefoon 030-312155, Postgiro nr. 16 32 969 tnv penningmeester IHEU te UTRECHT.

Paul Postma

VIETNAM

Naar aanleiding van de controverse Comité Heel Vietnam/Medisch Comité Vietnam is de navolgende verklaring uitgegeven:

1. Het Verbond is niet uitgenodigd om in het Comité Heel Vietnam, waarin de kerken sterk zijn vertegenwoordigd, zitting te nemen. Het bestaan ervan vernam het Verbond uit de pers.
2. Het Verbond steunde tot dusverre het Medisch Comité Vietnam, zijnde het tot voor kort enige hulpverlenende comité.
3. Het Verbond wekt zijn leden thans nogmaals op het Vietnamese volk hulp te verlenen door giften aan één of aan beide der genoemde comité's.

KONGRES - '73

Kandidaatstelling voor Hoofdbestuur en Verbondsraad

De voorbereidingen voor het kongres dat op 12 en 13 mei a.s. te Arnhem zal worden gehouden, zijn in volle gang.

Eind januari werden een 10-tal kongresvoorstellen van de afdelingen Den Haag, Gouda, Apeldoorn, Rotterdam en Voorburg-Rijswijk naar alle afdelingen toegezonden met pré-advies van het Hoofdbestuur. Vóór 18 maart kunnen de afdelingen amenderen.

Een ontwerp nieuwe beginsel-verklaring van het Hoofdbestuur ging reeds op 31 oktober 1972 naar de afdelingen. Elders in dit nummer vindt U hierover een beschouwing van de Voorzitter.

Kandidaatstelling voor het hoofdbestuur

Naar bekend stellen zich vijf leden van het zittend hoofdbestuur niet meer herkiesbaar.

Ter voorziening in deze vakatures worden voorgesteld:

Mej. J. M. Carol, onderwijzeres, Voorburg
Dr. G. Harmsen, historicus, De Knippe (Frl.)
Dr. S. L. Mansholt, scheidend voorzitter van de Europese Commissie, Brussel (toekomstig adres Wapserveen (Dr.)
R. Sorgedrager, scheidend directeur HIVOS, Leiderdorp
Drs. R. A. P. Tielman, socioloog, Utrecht

De overige leden van het hoofdbestuur stellen zich herkiesbaar, t.w.:
(tussen haakjes de kandidaat-stelling in funktie)

Mevr. E. L. Sleeuwenhoek-Hajek, Bilthoven
mr. M. G. Rood, Amsterdam (als voorzitter)
P. Spigt, Amsterdam (als onder-voorzitter)
dr. A. J. Wichers, Driebergen (als sekretaris)
A. de Nijs, Bloemendaal (als penningmeester)
dr. E. W. Hommes, Lisserbroek
drs. A. J. B. Hubert, Scheveningen (als 2e secretaris)
mr. M. Knap, Amsterdam (als ondervoorzitter)
drs. P. Postma, Amsterdam
I. van der Willik, Veldhoven (als 2e penningmeester)

Kandidaatstelling voor de verbondsraad

a. Van de tien door het hoofdbestuur destijds ter benoeming voorgedragen personen stellen zich zes niet meer herkiesbaar:

Door het hoofdbestuur worden thans kandidaat gesteld:

mevrouw M. Blom-Mourits, Rotterdam
mevrouw P. C. Hienekamp-Ehrbecker, Naarden
mevrouw drs. O. R. Varkevisser-de Boer, Bussum
mr. dr. H. J. Roethof, Utrecht
C. J. de Ronde, Bergambacht
mr. A. Warburg, Den Haag
J. Bijleveld, Loon op Zand
dr. R. van Kamp, Amstelveen
E. Happé, Amsterdam
A. J. Hemeltjen, Dordrecht

b. Door de Gewesten en de Afdelingen Amsterdam en Den Haag worden kandidaat gesteld:

gewest Groningen:
D. E. Goedhart, Groningen
T. N. Swierstra, Ten Boer

gewest Friesland:
W. K. Noort, Drachten
D. Olthof, Leeuwarden

gewest Drente:
A. Swager, Emmen
mevrouw T. van Opijnen-Hoorn, Assen

gewest Overijssel:
W. Coenders, Schalkhaar
L. van Hoek, Enschede

gewest Gelderland:
P. Hommes, Apeldoorn
F. A. G. Vrind, Arnhem

gewest Utrecht:
B. de Boer, Zeist
mevrouw E. D. Ket-v. d. Kuil, Utrecht

gewest Noord-Holland:
W. F. Koeman, Schoorl
vakature

gewest Zuid-Holland-Noord:
ir. K. d'Angremond, Leiderdorp
E. E. Goldstein, Waddinxveen

gewest Zeeland:
J. Steenaard, Middelburg
mevr. H. Tideman-Leemhuis, Kloetinge

gewest Noord-Brabant:
ir. M. Klerk, Eindhoven
mevrouw L. J. Mantel-van Capellen, Breda

gewest Limburg:
vakature
vakature

afdeling Amsterdam:
mr. P. Th. Holman, Amsterdam
G. Neervoort, Amsterdam

afdeling Den Haag:
J. V. Bourgonjen, Den Haag
C. Coosen, Den Haag

N.B.: De Kongres-voorstellen worden in het volgende nummer gepubliceerd.
In verband met het opstellen van de afdelingsbegroting maken wij afd.-penningmeesters er op attent dat het hoofdbestuur heeft besloten het a.s. congres een statutenwijziging voor te stellen waardoor de contributie/afdracht aan de afdelingen tot 30% zal worden verlaagd.

INGEZONDEN BRIEVEN

Humanisme en politiek

Hoewel ik het in principe niet eens kan zijn met Jr. Th. Bruyn (ingezonden brief in „Humanist" van 15 januari), dat 't H.V. niet aan politiek zou mogen doen, kan ik me toch zijn verontwaardiging wel voorstellen. Echter niet omdat het H.V. aan politiek zou hebben gedaan door de heer Vondeling aan het woord te laten, doch juist omdat het H.V. daarmee niet aan politiek deed.

Veel Nederlanders ergeren zich m.i. terecht juist aan het feit, dat onze politieke partijen en hun leiders niet meer het landsbelang voor ogen hebben (en daar hoort evenzeer bij het vertolken van de ethische gevoelens die onder de mensen leven), doch onbeschaamd partijbelang laten prevaleren.

Bij elke demonstratie of actie tegen oorlogsgeweld wordt weer uitvoerig vermeld welke politieke partijen dat nu wel georganiseerd hebben. Een afzichtelijke manier van leed van anderen misbruiken voor partijdoeleinden. En het is inderdaad triest, dat ook een kamervoorzitter daaraan deelneemt, niet omdat men er vanuit mag gaan, dat de heer Vondeling te kwader trouw zou zijn — dat zou slechts een incidenteel te betreuren feit zijn — doch juist omdat men er vanuit moet gaan, dat hij meent goed te handelen. Zijn houding en die van vele andere „politici" wordt blijkbaar niet meer als in strijd met zindelijk denken en handelen ervaren, ook niet door henzelf.

Het gescharrel rond de kabinetsformatie — hoe onbelangrijk ook tegen de achtergrond van het wereldgebeuren — wijst in diezelfde richting en is voor de gewone man die zijn informatie via nieuwsmedia moet verkrijgen, van een onthutsende grofheid. Dat de betrokkenen dit zelf niet meer schijnen te bemerken is — juist als men niet aan hun goede bedoelingen twijfelt — zo ontmoedigend.

Juist van het H.V. zou ik verwachten, dat er een duidelijke visie op het landsbelang werd kenbaar gemaakt, een werkelijk altruïstische politieke visie, zowel nationaal als internationaal, die jonge mensen zou vermogen te inspireren tot idealistisch gedrag en werklust. Uw kreet „als we elkaar nu eens gewoon vertrouwen" zou alleen zinvol zijn als men ook maar een klein beetje de indruk zou kunnen krijgen, dat men zou werken met het oog gericht op het algemeen menselijk belang. Maar slagen onze heren „politici" er niet bij voortduring in elke gedachte daaraan illusoir te maken? En heeft het H.V. hier niet een taak, juist omdat zij geen maatschappelijk groepsbelang vertegenwoordigt? Ik dacht van wel.

Hoe men zich ook opstelt als organisatie van levensbeschouwelijke aard, aan politiek kàn en mag men zich niet onttrekken. Wij moeten ook hier een voorbeeld zijn en een duidelijk alternatief propageren en zo mogelijk vorm geven.

A. Gerits, Hilversum

Humanisme en bio-industrie

Nu het H.V. zich bezighoudt met problemen rondom het rapport van de klub van Rome, waaronder milieuvraagstukken, zou ik de aandacht willen vestigen op de eerste uitgave van de Stichting „Natuur en Miljeu" (werkorganisatie van Natuur- en Landschapsbescherming, de Nederlandse Vereniging tegen Water-, Bodem- en Luchtvervuiling, de Stichting Centrum Miljeuzorg en de Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten in Nederland). Deze uitgave, geschreven door deskundigen, heeft als titel „Augiasstal in Milieu en Landschap" en beschrijft de bio-industrie met al zijn nadelige ontwikkelingen voor mens en dier.

Het intensief vetmesten van kalveren, varkens en kippen, alsook het legbatterijsysteem voor eieren, heeft een groot overschot aan mest en gier geproduceerd, met als gevolg stankoverlast en, door klandestiene lozing, vervuiling van het oppervlaktewater. De bio-industriehallen in het landelijke gebied zijn ook een visuele aantasting van het miljeu.

Afgezien van deze belangrijke bezwaren, komt ook aan de orde het overschrijden van ethische normen wat het dier betreft.

Mestkalveren worden in kleine boxen gescheiden gehouden om verlies van gewicht, door beweging tot een minimum te beperken. Kunstmatig wordt bloedarmoede door onnatuurlijke voeding ontwikkeld om een blank vleesprodukt te krijgen. Een soortgelijk leven van kwelling wordt toebedeeld aan varkens en kippen.

De boer wordt genoodzaakt om deze vorm van vee- en pluimveeteelt te ondernemen om een rendabel bedrijf te houden. Grote veevoederbedrijven zorgen voor de nodige investeringen en het steeds verder uitbreiden van deze industrie.

Een ieder die belangstelling heeft voor dit probleem kan zich in verbinding stellen met de Stichting „Natuur en Miljeu", Herengracht 540, Amsterdam.

Ik hoop dat wij humanisten onze stem willen opheffen tegen deze kwalijke zaak en ook konstruktief kunnen meewerken aan een oplossing.

Marjorie de Haan-Whittle,
Den Helder

Humanisme en christendom

Na lezing van de ingzonden brief van de heer Veldhuis aan de heer Rood en diens antwoord daarop, vroeg ik me af hoe het komt dat ik — hoewel humanist zijnde — me toch meer aangesproken voel door wat de heer Veldhuis aanvoert dan door het naschrift van de heer Rood. Het is niet de eerste keer dat ik iets dergelijks ervaar, steeds vaker valt het me op dat ik me meer verwant voel met progressieve Christenen dan met wat ik zo vrij ben „orthodox" humanisten te noemen. Want die bestaan, ik kom daar dadelijk op terug. Het kan niet hieraan liggen dat er toch nog een restje godsgeloof in me schuilt, want dat is niet aanwezig. In dat opzicht ben ik volledig humanist en sta ik aan de kant van de heer Rood. Waarom dan toch die kortsluiting tussen humanisten onderling, dezelfde kortsluiting die ik nu ook meen te constateren in het contact tussen de heren Rood en Veldhuis? Het antwoord dat ik hier voor mezelf op vond, wil ik hier graag naar voren brengen, in de hoop dat het iets kan bijdragen tot wat meer verheldering.

Wat verstaan humanisten eigenlijk onder humanisme? De moeilijkheid is dat niet alle humanisten er hetzelfde onder verstaan en dat werkt dan verwarring in de hand. (In het Christendom doet zich trouwens hetzelfde verschijnsel voor). Voor veel humanisten betekent humanisme: streven naar een meer humane wereld. Tot die categorie behoorde ook ik, tot dat ik eens een humanist hoorde zeggen: „humanisme heeft niets met humaniteit te maken, maar — heel kort gezegd — met onkerkelijk, ongodsdienstig denken." Dat wil natuurlijk niet zeggen dat het gebrek aan humaniteit in de wereld hem als humanist onbewogen liet, maar het accent van zijn humanisme lag niet daar en sindsdien weet ik dat hij daarin niet alleen staat. Tussen humanisten onderling bestaan dan ook even grote verschillen als tussen Christenen onderling. Ik meen dat het in de grond ook dezelfde verschillen zijn, maar het zou te ver voeren daar nu verder op in te gaan.

Als ik de heer Veldhuis goed begrepen heb, viel ook voor hem het accent op het humanitaire aspect. Hij verwacht in humanisten medestanders te vinden bij het „dienen van de humaniteit". Die zal hij onder humanisten zeker niet vergeefs zoeken en als het daarom alleen ging, had ik dit artikel ongeschreven kunnen laten, want tot zover is alles wel in orde.

De heer Veldhuis koestert echter — naar ik vermoed — niet alleen een verwachting ten opzichte van het humanisme, maar ook van vrees. De vrees dat het oude, bekrompen kerkelijke exclusivisme dat er buiten de kerk om geen heil mogelijk is, een humanistisch pendant zou krijgen. En de heer Rood antwoordt daarop dat er voor die vrees geen aanleiding bestaat. Is de heer Veldhuis nu gerustgesteld? Ik denk van niet en daar lijkt mij ook weinig reden voor te bestaan. Dit zonder meer ontkennen van het bestaan van enig humanistisch exclusivisme gooit de deur dicht voor verdere discussie op dit punt en dat is erg jammer, omdat die discussie nu juist hard nodig is voor een beter begrijpen van elkaar.

Zij zijn er wel degelijk, de „orthodoxe" humanisten, voor wie er buiten het humanisme geen heil bestaat. Humanisten die even heilig overtuigd zijn van de juistheid van hun opvattingen als de orthodoxe Christenen dat zijn met betrekking tot hun „waarheid". En ze botsen even hard met andersdenkenden, al hun voorgenomen verdraagzaamheid ten spijt. Ook met „andersdenkenden" binnen hun eigen groep.

Voor mij is het al lang niet meer van belang of mijn medemensen er enig godsbeeld op nahouden of niet. Van veel minder belang althans dan het samen streven naar een betere wereld. Het is dat aspect dat mij verbindt met progressieve Christenen en dat ik lang niet bij elke humanist aantref. Ik meen dat de bestaande conflicten in het Verbond ook hierin hun oorsprong hebben en daar loopt ook de scheidslijn in de kerken. Men ziet hoe langer hoe meer dat de grenzen niet langer lopen t u s s e n de verschillende levensbeschouwingen door, maar er dwars door heen. Dat lijkt me hoopvol.

Mevr. A. Tammes, Bussum

NASCHRIFT REDAKTIE

Onbegrijpelijk is ons dat hier zo losjesweg het wel of niet aanvaarden van een boven-natuurlijk wezen als weinig terzake doend wordt gesteld.

Wij dachten dat voor een humanist *terzake* beslissend is de volstrekte autonomie van de mens. Deze is onverenigbaar met de Christelijke god-heid (tenzij men dit laatste zó gaat interpreteren dat het begrip „Christelijk" volkomen wordt gedenatureerd).

Overigens blijft het natuurlijk van belang samen naar een betere wereld te streven.

AFDELINGSNIEUWS

Werkbesprekingen voor bestuursleden van de afdelingen

In de maanden maart en april worden op negen verschillende plaatsen in het land werkbesprekingen gehouden met bestuursleden van de afdelingen over de praktische ervaringen en problemen, die er met het hele pakket werkzaamheden in de afdelingen worden opgedaan. Dat is nodig om samen te werken aan het tot ontplooiing brengen van de plaatselijke aktiviteiten van het Humanistische Verbond. In de meeste plaatsen zullen aan deze besprekingen twee avonden worden gewijd.

De besturen van de afdelingen hebben eind januari nadere mededelingen over deze werkbesprekingen ontvangen en wij rekenen op enige deelnemers uit alle besturen.

J. de Leede

Aktiviteiten in de afdelingen

Bij het doorzien van de krant en konvokaties uit de afdelingen van de laatste maand vallen een tweetal aktiviteiten op.

In de eerste plaats organiseren heel wat afdelingen zo rond de jaarwisseling een gezellige bijeenkomst, waarbij dingen als een gezamenlijke maaltijd, muziek, zang, voordracht, film, een quiz en verschillende gezelschapsspelen op de programma's voorkomen. En steeds is de ervaring, dat de belangstelling voor deze bijeenkomsten veel groter is dan voor de gewone bijeenkomsten met een spreker. Misschien zoeken mensen in hun geestelijk tehuis toch wel meer het beleven van een stukje ontspannende levensvreugde dan wij gewoonlijk bieden.

In de tweede plaats zien wij in de publikaties van de afdelingen een belangrijk agendapunt voor het komende kongres naar voren komen, namelijk de diskussie over de beginselverklaring van het verbond. Er worden op vele plaatsen bijeenkomsten over dit onderwerp gehouden en teksten gepubliceerd van het ontwerp van het hoofdbestuur en daarnaast, ter vergelijking, wisselend de tekst van de bestaande verklaring, van het ontwerp, dat aan het kongres van 1971 werd voorgelegd of de proeve van een andere beginselverklaring, die Simon Radius ontwierp. Die vergelijkingen geven steeds aanleiding tot levendige diskussies. Waarbij overigens het antwoord op de vraag wat een beginselverklaring eigenlijk is en wat daar wel en niet in thuis hoort, een niet geringe rol speelt. Aan deze problematiek zullen in de komende maanden nog heel wat uren besteed worden.

Dit jaar wéér twaalfhonderd nieuwe leden...

als U er vandaag (of morgen) nog een bij wint!

Gespreksgroep Alkmaar

Het reeds in december 1972 aangekondigde onderwerp „Gaat de mentaliteit van de mens vóór- of achteruit?" werd op 8 januari j.l. door negen leden vrij diep uitgespit, zo lezen wij in het ledenblad Afd. Alkmaar.

Het is een groot genoegen om met zo'n groepje waar ieder regelmatig de gelegenheid krijgt zijn mening naar voren te brengen, bovengenoemd onderwerp gezamenlijk te ontleden.

Zo werden o.m. de volgende facetten behandeld (en vergeleken met vroegere tijden): toenemend aantal ziekenhuizen, psychiatrische inrichtingen, geestelijke spanningen, stad en platteland, leerplicht, arbeidsvreugde, een zekere minachting voor oude ambachten, kleine en grote gezinnen, carrière maken, vrije tijd, eerlijkheid, agressie, sadisme, sublimeren en enige citaten uit het boek van Han Fortmann „Wat is er met de mens gebeurd?"

Hij schrijft o.a. „Vanaf Aristoteles heeft het Westen èn het onbewuste èn de collectiviteit verwaarloosd. Het kweekte mensen met conflictueuze dromen, moeilijk bedwongen driften en gespannen verhoudingen met de omgeving.

De Westerse cultuur heeft zich de laatste eeuwen bewogen in de richting van scheiding en onderscheiding. De samenhang van alles met alles, de participation mystique, wordt door ons niet meer zo beleefd. Het ik maakt zich los van de groep, het wordt zich bewust van zichzelf en daarmee gaat noodzakelijk gepaard individualisering, autonomie, ikbevestiging. Maar daarmee is ook gepaard gegaan isolering, afsplitsing en desintegratie.

De psychische ontwikkeling van het Westen is ongezond geweest, want het bewustzijn is geïsoleerd geraakt van zijn onbewuste bronnen. Eigenlijk is de bewustwording dus niet ver genoeg gegaan. Zij is eenzijdig en schraal geweest.

De mens heeft zich met zijn rede meester gemaakt van de buitenwereld, maar zijn eigen ziel verwaarloosd en hele gebieden van de menselijke persoon braak laten liggen. Allerlei misvormingen zijn daar het resultaat van: starheid, geslotenheid, ik-kramp ik-inflatie (het opgeblazen ik, dat zich identificeert met de grote collectieve waarden) en ik-deflatie (depressie).

Europa kweekt wel veel intelligente denkers maar betrekkelijk weinig wijzen, mensenkenners en gevoelskunstenaars.

Een toekomstige ethica zal de mens moeten helpen om tot klaarder bewustzijn te komen van zijn eigen mogelijkheden. Het proces der bewustwording moet vollediger worden doorgezet.

Door die vollediger bewustwording zal de nieuwe mens verschillen zowel van de „primitief" als van de rationalistische mens uit het jongste verleden".

Nog vele interessante opmerkingen en conclusies van genoemde schrijver zou ik hier kunnen citeren, doch geachte lezer, lees het boekje zelf en U zult ongetwijfeld de mentaliteit van de huidige mens — dus ook van Uzelf — beter begrijpen.

RECTIFICATIE

Bij het artikel „de aarde is eindig" in de Humanist van 29 jan. j.l., is door het wegvallen van de naam van de Hr. Nelemans ook het adres van de Hr. de Kool onjuist weergegeven.

De juiste adressen zijn:

A. de Kool, Albrecht Engelmanstraat 26 A, Rotterdam

L. P. G. Nelemans, M. C. Verloopweg 42, Leersum

Heeft u uw contributie reeds betaald? Zo ja: dank u! Zo neen: doe het nu!

R&TV

Radio-uitzendingen: (Nederland I om 9.45 uur)

18 feb. Visie op aktueel humanisme

25 feb. Visie op aktueel humanisme

Televisie-uitzendingen: (Nederland I om 22.30 uur)

18 feb. 14-daagse visie op aktueel humanisme